

Õiguskantsler

Tallinna Vangla 13.03-15.03.2017 kontrollkäigu kokkuvõte

1. Olme

Nagu ka [Tallinna Vangla 2011. aasta](#) kui ka [2014. aasta kontrollkäigu kokkuvõttes](#), tõdeb õiguskantsler taas, et vangla Magasini tänava hooned on äärmiselt amortiseerunud ning vaatamata vangla teatud osades (nt naiskinnipeetavate sõltuvusrehabilitatsiooni osakond, kartserikambriid) tehtud värskendustele, ei ole olmetingimused suures plaanis aastatega oluliselt paremaks muutunud.

Kinni peetavate isikute¹ kambrite seintelt ja lagedest koorub värvi ja krohvi; seintes on augud; valgustite juhtmed on paljudes kambrites katmata; santehnika on roostetanud ja kohati lagunened; pesuruumide põrandal, seintel ja laes on hallitus. Kambritesse on leidnud tee hiired. Kartserikambrites on jätkuvalt akendele paigaldatud loomuliku valguse ligipääsu takistavad metallkatted. Kontrollkäigule kaasatud meditsiinieksperit leidis samuti, et kinni peetavate isikute elu- ja pesuruumid on antisanitaarsed ning vajavad hädasti remonti.

Kinni peetavate isikute kasutatavate ruumide korrashoiu ja puhtuse nõuet rõhutab nii [Mandela reeglite](#) art 17 kui [Euroopa vanglareeglistiku](#) art 19. Ruumide head sanitaarset seisukorda peab äärmiselt oluliseks Maailma Terviseorganisatsioon ([WHO](#)) [Euroopa regiooni raportis tervishoiust vanglas](#) ja Piinamise ja Ebainimliku või Alandava Kohtlemise või Karistamise Tõkestamise Euroopa Komitee ([CPT](#)) [oma standardites](#). CPT on Tallinna Vangla olmetingimustega seotud soovitusi andnud Eestile nii [2005. aastal](#) kui [2014. aastal](#). Kirjeldatud kinnipidamistingimustega sarnaseid olukordi on vastuvõetamatuks pidanud CPT viimati [2016. aasta soovitustes Bosnia ja Hertsegoviinale](#) ja [2017. aasta soovitustes Ühendkuningriigile](#).

Mõistetav on vanglateenistuse argument, et suuremahulised ehitustööd hoonetes, mis [vangla uue hoonetekompleksi](#) valmimisel hüljatakse, on majanduslikult küsitavad. Samas ei saa pelgalt majanduslik ebaotstarbekus igal juhul õigustada isikute kinni pidamist nõuetele mittevastavates või inimväärikust alandavates tingimustes. Kontrollkäigul eest leitud kinnipidamistingimused on vanglas sellised olnud aastaid ning teadmine tulevikus valmivatest uutest Tallinna Vangla hoonetest ei paranda kuidagi vanglas hetkel karistust kandvate kinni peetavate isikute olukorda.

Õiguskantsler palub teha pingutusi kinni peetavate isikute elu- ja pesuruumide korrashoiuks. See võib tähendada kambrites jõudumööda vajaliku sanitaarremondi tegemist, kartserikambrite

---

¹ Tekstis kasutatakse mõistet „kinni peetav isik“ märkimaks nii süüdimõistetuid kui vahistatud. Mõiste „kinnipeetav“ tähistab süüdimõistetuid. Seal, kus asjakohane, tuuakse eraldi välja vahistatud.

akendelt metallkatete eemaldamist, pesuruumide remondi ajaks või kuni uute hoonete valmimiseni nt duširuumidega sanitaarkonteinerite rentimist jmt.

2. Hügieen

2.1. Hügieenitarbed

Paljud kinni peetavad isikud, kellel napib vangla isikuarvel rahalisi vahendeid, hindasid kord kvartalis jagatavat [hügieenitarvete komplekti](#) (nn hügieenipakki)² ja iseäranis tualettseebi kogust ebapiisavaks. Niisamuti leidsid naissoost kinni peetavad isikud, et hügieenipakina väljastatavate hügieenisidemete kogus ja hügieenivahendite valik ei vasta nende tegelikele vajadustele.

Rahaliste vahenditeta naissoost kinni peetavatele isikutele antakse ühes kuus 10 hügieenisidet, s.t kvartalis kokku 30tk. Naiste sõnul jagub 10st sidemest maksimaalselt kaheks kuni kolmeks päevaks, kuid nende tegelik vajadus on mitu korda suurem. Naised väitsid, et erinevad valvurid toimivad erinevalt, kui naistel saavad hügieenisidemed otsa ja järgmine hügieenitarvete jagamise periood ei ole veel saabunud. Sageli valvurid ei väljasta väidetavalt hügieenisidemeid lisaks ja saadavad naised meditsiiniosakonda vastava vajaduse üle kontrollimiseks. Naiste sõnul on neile nende keha loomulike protsesside tõestamine ja selle tarbeks ametnikelt lisavahendite küsimine äärmiselt ebamugav. Eriti ebamugavana on seda tajunud noored, kelle järelevalvesse on kaasatud ka meesametnikud. Seetõttu on naissoost kinni peetavate isikute väidatel tavapärane, et laenatakse vajalikku kaaskinnipeetavatelt, tehakse vahetuskaupa, tasutakse n-ö teenetega või jäädakse võlgu.

Naised tõid välja, et väljastatavad hügieenisidemed on ebasobivad nt olukorras, kus naistel on pesemispäev. Dušši tuleb jagada teiste naistega. Dušid on kardinatega eraldamata, mistõttu puudub pesemise ajal igasugune privaatsus. Mitmed naised märkisid, et sobivate hügieenivahendite (nt tampoonide) puudumise tõttu loobuvad nad neil kordadel pesemise võimalusest või laenavad sobivaid vahendeid kaaskinnipeetavatelt.

Õiguskantsler on hügieenitarvete küsimust käsitlenud [soovituses Justiitsministeeriumile](#). Seal toodut detailselt üle kordamata nendib õiguskantsler, et inimväärkuse seisukohalt on oluline, et hügieenivahendid oleksid alati tagatud kinni peetavale isikule, kellel endal ei ole võimalik selliseid vahendeid erinevatel adekvaatsetel põhjustel hankida. Seejuures ei tohi kujuneda olukorda, kus isikul on vanglateenistuse jagatud hügieenitarbed sihipärasel kasutamisel lõppenud ning tal ei ole veel tekkinud vanglateenistuse kehtestatud korra kohaselt õigust uue komplekti taotlemiseks. Vangla kohustust varustada kinni peetavaid isikuid hügieenitarvetega rõhutas viimati CPT [2015. aasta soovitustes Bulgaariale](#).

[Bangkoki reeglite](#) art 5 järgi tuleb naistele tagada tasuta piisavas koguses hügieenisidemeid. Naistele tasuta ja sobivate hügieenivahendite kättesaadavust nõuab ka WHO Euroopa regiooni [raportis naiste tervishoiust vanglas](#).³ [WHO rõhutab](#), et vanglad peavad arvestama naiste loomulike kehafunktsioonidega ega tohi neist tingitud vajadusi käsitleda meditsiiniliste olukordadena.⁴ Naiste erivajadustest tingitud hügieenivahendite kättesaadavusele ja piisavusele

---

² p 11.3.1.

³ pp 3, 24 ja 57.

⁴ lk 21.

juhtis tähelepanu [CPT juba 2014. aasta soovitustes Eestile](#) ning viimati [2016. aasta soovitustes Moldovale](#). Piisavuse osas on nt [leitud](#), et ka 24tk hügieenisidet koos ei pruugi katta naiste vajadusi. Samuti peab naistel olema võimalik valida neile sobivate hügieenivahendite (nt side või tampoon) vahel.⁵

Hügieenitarvete puudumisest ajendatud kaubitsemisest tekkivad suhted teiste kinni peetavate isikutega võivad niigi piiratud rahaliste võimalustega isikuid seada veelgi ebasoodsamasse olukorda, soodustada alluvussuhete tekkimist ja väärkohtlemist.

Sellised suhted on ohuks vangla julgeolekule. Samuti on need selgelt vastuolus [Tallinna Vangla kodukorra](#) punktiga 8.6.2, mis keelab kinni peetaval isikul võõrandada, saata või teiste kasutusse anda oma isiklikuks tarbimiseks olevaid asju, samuti teistelt omandada, laenata või võtta ajutiseks kasutamiseks teistele isiklikuks tarbimiseks lubatud asju. Hügieenitarvete puudus võib sestap nappide rahaliste vahenditega isikule tuua kaasa [VangS](#) § 63 lg 1 järgi distsiplinaarkorras karistamise.

Õiguskantsler palub vanglal hinnata, kas hügieenitarvete komplekti kuuluvaid tarvikuid (sh nt tualettseepi) on nende jagamise sagedust arvestades küllaldaselt. Vajadusel tuleb suurendada väljastatavate tarvete koguseid või neid sagedamini jagada. Tulenevalt naiste loomulikest vajadustest tuleb kõigile (sh piisavate rahaliste vahenditega) naissoost kinni peetavatele isikutele tagada tasuta piisavas koguses sobivad hügieenivahendid.

2.2. Pesemisvõimalused

Õiguskantsler juhtis [2014. aastal Tallinna Vangla tähelepanu](#) E hoonetes paiknevate kinni peetavate isikute ebapiisavatele pesemisvõimalustele. Kontrollkäigu ajal ei olnud olukord võrreldes varasemaga muutunud. Kinni peetavad isikud saavad endiselt pesta kambri kaupa üks kord nädalas. Pesemiseks on ette nähtud 20-30 minutit. Selle aja jooksul tuleb jõuda pesta ennast ja ka enda riideid. Vahistatute puhul võib see tähendada lisaks ihupesule ka enda särkide, pükste jmt. pesemist. E hoonete pesuruumide seisukorraga tutvumine ringkäigul annab alust pidada tõenäoliseks ka kinni peetavate isikute väiteid katlakivist ummistunud ja kehvast seisust dušitsikutest, mis pritsivad veejoad eri suundadesse ning muudavad pesemise seetõttu keeruliseks ja aeganõudvaks.

S1 ja S5 osakonnas paiknevatel kinnipeetavatel on võimalik ühises pesuruumis pesta kaks korda nädalas – üks kord nõ korraliselt ning üks kord pärast spordisaali kasutamist. Kinnipeetavate sõnul saavad sportimise päeval pesemas käia ka need, kes spordisaali ei kasutanud. Lisa pesemisvõimalused on töötavatel kinnipeetavatel. Kinnipeetavad kurtsid samuti pesuruumi dušitsikute kehvast seisust üle. Naiskinnipeetavate sõnul on osakonna WC-desse igapäevahügieeniks paigaldatud dušitsikud tihti katki ja lekivad. Need väited leidsid kinnitust ka ringkäigul ühise pesuruumi ja naiskinnipeetavate sanitaarsõlmede olukorraga tutvumisel.

Õiguskantsler on kinni peetavate isikute hügieeni eest hooldamise võimalusi käsitlenud põhjalikult erinevates õiguskantsleri menetlustes⁶ ja korduvalt ka erinevate vanglate

⁵ lk 66-69.

⁶ Vt nt õiguskantsleri seisukoht nr [7-4/120885/1300283](#); nr [7-4/121256/1304151](#), nr [7-4/120512/1203375](#).

kontrollkäikude kokkuvõtetes.⁷ Neis toodut üle kordamata on õiguskantsler jätkuvalt seisukohal, et isiku inimväärkuse riivamine ja väärkohtlemine on võimalik ka nappide pesemisvõimaluste ja halbade pesemistingimuste kaudu.

CPT on järjepidevalt leidnud, et pesemisvõimaluste tagamisel tuleb lähtuda [Euroopa vanglareeglistiku](#) artiklis 19.4 sätestatust ning pidanud tänapäeva ühiskonnas võimalust kaks korda nädalas ennast duši all või vannis sooja veega pesta absoluutseks miinimumiks. Sellisel seisukohal on CPT olnud nii [2014. aasta soovitus](#)es Leedule, [2015. aasta soovitus](#)es Bulgaariale kui [2016. aasta soovitus](#)es Moldovale. Sellest tihedam pesemisvõimalus peab [CPT hinnangul](#) olema naissoost kinni peetavatel isikutel. [2016. aasta soovitus](#)es Serbiale juhtis CPT taaskord tähelepanu, et piisavad pesemisvõimalused tähendavad mh ka töökorras dušše.

Õiguskantsler palub võimaldada E hoonetes paiknevatele kinni peetavatele isikutele duši kasutamist vähemalt kaks korda nädalas. Vangla kõigis pesuruumides tuleb tagada, et dušid (sh naiskinnipeetavate osakonna WC-desse paigaldatud dušiotsikud) oleksid töökorras.

2.3. Pesuruumide privaatsus

S1 ja S5 osakonna kinnipeetavad kurtsid, et neid viiakse pesema ühisesse pesuruumi reeglina korraga 10-12 inimese kaupa. Samas on pesuruumis 5 dušiotsikut. Seega tuleb alati dušši jagada teise kinnipeetavaga. Dušid on teineteisest eraldatud vaheseintega. Seejuures puuduvad aga kabiinide ees kardinad vmt katted, mis võimaldaksid privaatselt pesta. Privaatsust ei taga ka E hoonete pesuruumid.

Pesuruumi jagamine teiste kinni peetavate isikutega pole välistatud, kui pesemise ajal on tagatud isikute privaatsus ning enda ja enda pesu pesemiseks on piisavalt aega. Selles võtmes tõi nt [CPT 2010. aasta soovitus](#)es Slovakkiale probleemina välja asjaolu, et korraga pesema viidavate kinni peetavate arv on olemasolevatest dušikohtadest kaks korda suurem. Niisamuti leidis [CPT 2016. aasta soovitus](#)es Ungarile, et kinnipidamisasutuses viibivate inimeste privaatsus ei olnud duši kasutamisel tagatud dušikardinate puudumise tõttu.

Õiguskantsler palub tagada vangla pesuruumides kinni peetavate isikute privaatsus dušikohtade eraldamisega kas kardina vms sobiva vahendiga vangla valikul.

3. Värskes õhus viibimine

E hoonete jalutusboksides puuduvad treenimise võimalused ja kutsunginupud või videovalve, ühes boksis puudus puhkamiseks pink. Jalutusbokside ukсед ei ole üldkoridoriga ühendatud, vaid nende juurde viivad eraldi sissepääsud. Valvurid toovad jalutusboksidesse ja viivad jalutusboksides teisi kinni peetavaid isikuid, mistõttu ei saa öelda, et valvurid ei viibi jalutamiseks ette nähtud tunni jooksul kordagi jalutusbokside läheduses. Hädaolukorras (nt terviserike, isikute vahel tekkinud konflikt vms) saavad kinni peetavad isikud endast märku anda vastu ust koputades või häälega kutsudes, mis ei pruugi aga valvuriteni kosta.

---

⁷ Vt nt [Harku Vangla 2010. aasta kontrollkäigu kokkuvõte](#); [Tallinna Vangla 2011. aasta kontrollkäigu kokkuvõte](#); [Viru Vangla 2014. aasta kontrollkäigu kokkuvõte](#).

Vangla kartserihoone jalutusboksid on äärmiselt kitsad, jalutusbokside katusele paigaldatud metallvõre ei võimalda küllaldaselt määralt taevavaadet, boksidest pole puhkamiseks pinke, treenimisvõimalusi, samuti puuduvad kutsunginupud või videovalve. Arvestades [vangistusseaduse kartserikaristuse maksimaalse pikkuse](#) regulatsiooni ja vanglate praktikat selle rakendamisel, võib kartserirežiim tuua kaasa mitmeid kuid ja ka aastaid katkematut viibimist kartserikambris ja seega eelnevalt kirjeldatud jalutusbokside igapäevast kasutamist.

Õiguskantsler on kinni peetavate isikute õigust värskes õhus viibida käsitletud mitmete vanglate kontrollkäikude kokkuvõtetes.⁸ Neis toodud üle kordamata on õiguskantsler jätkuvalt seisukohal, et värskes õhus viibimiseks mõeldud paik peab pakkuma kinni peetavale isikule võimalust ennast aktiivselt liigutada ja treenida. Jalutusboksis peab olema võimalus puhkamiseks ning kaitse ilmastiku eest. Jalutusboksidest vahendite puudumine, mis võimaldaksid kinni peetaval isikul vajadusel vanglaametnikele endast tõhusalt märku anda, ohustab vangla julgeolekut ja iseäranis kinni peetavate isikute enda ning teiste elu ja tervist.⁹

Ka CPT on järjepidevalt olnud seisukohal, et jalutusala ei tohiks olla rõhuva õhkkonnaga. Õigus värskes õhus viibida ei tähenda üksnes võimalust nn betoonkastis jalutada, vaid see sisaldab endas õigust treenida, näha taevast ja horisonti, kasutada jalutamise ajal puhkamisvõimalust ja varjuda sademete eest. CPT on selliselt arvanud viimati nii [2015. aasta soovitusel Gruusiasle](#), [2015. aasta soovitusel Soomele](#), [2016. aasta soovitusel Rootsile](#) kui [2016. aasta soovitusel Hollandile](#). [CPT on pidanud oluliseks](#) ka kutsunginuppude olemasolu kinnipidamisasutuste neis osades, kus asutuse personal ei ole pidevalt kohal.

Õiguskantsler palub luua E hoonetes paiknevatele kinni peetavatele isikutele võimaluse igapäevaseks treenimiseks värskes õhus. See võib tähendada nt välitrenažööri(de) paigutamist jalutusboksidest. Kõik E hoonete jalutusboksid tuleb varustada puhkamisvõimaluse ja vahenditega, mis võimaldaksid kinni peetaval isikul endal vanglaametnikuga operatiivselt ühendust võtta (nt kutsunginupud vmt). Kartserihoone jalutusbokse palub õiguskantsler mitte kasutada ning korraldada kartseris viibivate kinni peetavate isikute värskes õhus viibimine nõuetekohaselt.

4. Riietus

Paljud kinni peetavad isikud kurtsid, et vangla pakutav riie on hilissügisel ja talvisel ajal väljas jalutamiseks liiga õhuke. Jope varrukate ääred on soonikuta, mistõttu ei hoiata jope vastu keha ning külm pääseb kergelt ligi. Probleemiks peeti pükse, mis on samad kõikidel aastaaegadel kasutamiseks ning väidetavalt liiga õhukesed. Samuti toodi välja, et vangla väljastatavad kindad ei ole piisavalt soojad. Naiskinnipeetavad märkisid, et alates nende paigutamisest Tallinna Vanglasse ei väljastata neile enam sooja pesu vangla poolt, vaid see tuleb reeglina endal muretseda.

Kinni peetavatele isikutele väljastatava vanglariietuse sobivuse küsimus on tõusetunud kõigi Eesti vanglate viimastel kontrollkäikudel. Õiguskantsler käsitles riieusega seonduvat nt [Harku ja](#)

⁸ Vt nt [Harku ja Murru Vangla Harku territooriumi 2013. aasta kontrollkäigu kokkuvõte](#), [Viru Vangla 2014. aasta kontrollkäigu kokkuvõte](#), [avavanglate 2016. aasta kontrollkäikude kokkuvõte](#), [Tartu Vangla 2016. aasta kontrollkäigu kokkuvõte](#).

⁹ Vt [Viru Vangla 2014. aasta kontrollkäigu kokkuvõte](#), p 4.6.1.

[Murru Vangla Harku territooriumi 2013. aasta kontrollkäigu kokkuvõttes](#), [Viru Vangla 2014. aasta kontrollkäigu kokkuvõttes](#), samuti [Tartu Vangla 2016. aasta kontrollkäigu kokkuvõttes](#).

Soovitustes toodud detailselt üle kordamata nendib õiguskantsler, et [VangS](#) § 46 lg 1 kohaselt kannab kinnipeetav üldjuhul vangla riietust. [VangS](#) § 46 lg 3 volitab alates 01.01.2013 justiitsministrit kehtestama määrusega vangla riietuse kirjelduse ja kandmise korda, ent seda rakendusakti ei ole õiguskantslerile teadmata põhjustel (akt ei kajastu elektroonilises Riigi Teatajas) tänaseni antud.

Seadusandja selge sõnum on olnud, et kogu kinnipeetavale vajamineva riietuse tagab vanglateenistus. [Vangistusseadusest](#) ei tulene, et isik peaks omal käel hoolitsema kas nt sooja pesu, jalanõude vmt eest. Ka [CPT on rõhutanud](#) vangla kohustust tagada kinni peetavatele isikutele küllaldane, soe, aastaajale vastav ja värskes õhus viibimist võimaldav riietus.

[Tallinna Vangla kodukorra](#) punktis 3.6 kirjeldatud vanglariietuse komplektiga ei ole tagatud kõiki kinni peetavale isikule vajaminevaid riideid, sh sooja pesu. Soe pesu on praktiline riietuse, mis aitab muuta vangla väljastatavat riiete standardkomplekti, mille sobivuse osas on õiguskantsler ka varem olnud kahtleval [seisukohal](#), külma ilmaga kandmisel sobivamaks. Kinni peetav isik on oma riietuse valikul äärmiselt piiratud ja isikut ei saa jätta sõltuvusse pelgalt isiklikest riietusesemetest, mida isikul ei pruugi olemaski olla ja mille soetamiseks tal ei tarvitse olla küllaldaselt vahendeid.

Õiguskantsler palub vanglal analüüsida väljastatava vanglariietuse sobivust hilissügisel ja talvisel ajal õues viibimiseks ning vajadusel vangla praktikat muuta (nt väljastada vangla poolt soe pesu).

5. Informatsiooni saamine

Kõik õiguskantsleri nõunikega vestelnud kinni peetavad isikud kinnitasid, et neil puudub võimalus igapäevaselt ajalehti lugeda. Osa väitis, et nad saavad eestikeelset ajalehte lugeda maksimaalselt kolm korda nädalas. Enamiku kinni peetavate isikute sõnul on nad aga ajalehte käes hoidnud vaid mõnel korral. Peaaegu kõik venekeelsed kinni peetavad isikud kurtsid, et venekeelne ajaleht pole nendeni juba pikemat aega jõudnud. Üks venekeelne kinnipeetav oli mitme kuu eest saanud ühel korral lugeda Ukraina lehte „Zerkalo nedeli“. Teine venekeelne isik oli ühel korral lugenud ajalehe „Pealinn“ venekeelset väljaannet. Ringkäigul selgus, et vangla raamatukokku on tellitud venekeelne ajakiri „New Times“. Seda on aga üksikud eksemplarid, mida tuleb lugemiseks raamatukogust eraldi tellida.

[VangS](#) § 30 lg 1 ja § 93 lg 3 näevad ette, et vangla tagab kinni peetavale isikule võimaluse lugeda üleriigilisi päevalehti ning ajakirju. [Mandela reeglite](#) art 63 ja [Euroopa vanglareeglistiku](#) art 24.10 järgi on kinni peetavate isikute sh ajalehega varustamise eesmärgiks hoida neid regulaarselt kursis ühiskonnas ja maailmas toimuvaga. Sellest eesmärgist tuleks lähtuda ka vangistusseaduse vastavate sätete mõtestamisel, tõlgendades sätteid faktiliste olude muutumisel (nt üleriigilise venekeelse päevalehe paberväljaande kadumisel) laiemalt.

Vangla avatud osakondades viibivad kinnipeetavad saavad teatud määral jälgida uudiseid koridoridesse paigutatud televiisoritest. Vangla suletud osakondades on uudised kättesaadavad

televisiooni ja/või raadio vahendusel vaid juhul, kui inimesel on kambris isiklik televiisor ja/või raadio. Kõigil kinni peetavatel isikutel paraku sellist võimalust ei ole (sh sõltuvalt isiku rahalisest olukorrast või kinnipidamisrežiimist – nt kartseris viibides). Paberkanalil teabe saamine on seega suletud osakondades viibijatele (sh vahistatutele) peamiseks informatsiooni allikaks. Alahinnata ei tohiks ka lugemise mõju vanglas viibiva isiku aju stimulatsioonile ning lugemise kui ajaviite tähtsust.

Eestikeelsetele kinni peetavatele isikutele regulaarse ajalehe lugemise võimaluse tagamine võib tähendada ajalehtede tellimuse suurendamist ja/või vanglasiseses ajalehtede jagamise korralduse ülevaatamist. Ei ole mingit mõistlikku või kehtivast õigusest lähtuvat põhjust, miks vangla ei võiks 6 korda nädalas ilmuvaid päevalehti võimaldada kinni peetavatele isikutele nende ilmumise päeval.

Võttes arvesse venekeelsete kinni peetavate isikute [suurt osakaalu](#) Eesti vanglates (sh Tallinna Vanglas), tuleb ka neile tagada massiteabevahendite kaudu edastatava teabe regulaarne kättesaadavus. Järgalt ajalehe üleriigilisuse või väljaandmise sageduse kriteerium ei tohiks saada määravaks selle grupi isikute välismaailmas toimuvast informeerimisel. Nii nt tõi [CPT 2012. aasta soovitus](#) [Hollandile](#) positiivsena välja kinnipidamisasutuse pingutusi võõrkeelsetele kinni peetavatele isikutele uudiste vahendamisel. CPT viitas, et mõnel juhul koostas asutuse raamatukogutöötaja veebis ilmuvate võõrkeelsete uudiste ülevaate ning printis selle isikutele paberil välja.

Venekeelse üleriigilise päevalehe paberväljaande puudumist võib Eesti kontekstis asendada mitmete muude võimaluste kombineerimine – nt mõne regionaalse venekeelse ajalehe tellimine, mis mh kajastab ka üleriigilisi sündmusi ja mõnes naaberriigis (nt Läti, Soome) välja antava sobiva venekeelse paberlehe tellimine, mis mh annab ülevaadet ka maailmas toimuvast jmt.

Õiguskantsler palub vanglal vaadata üle kinni peetavate isikute ajalehtedega varustamine ning tagada isikutele regulaarne võimalus ajalehti lugeda. Vanglal tuleb teha pingutusi venekeelsetele kinni peetavatele isikutele massiteabevahendite kaudu edastatava teabe kättesaadavamaks tegemisel.

6. Vanglaväline suhtlemine

6.1. Telefonikõned

Suletud osakondade kinni peetavad isikud (sh vahistatud) kirjeldasid, et nad saavad telefoni kasutada ühel korral nädalas kokku kuni viis minutit. Selle aja sisse arvestatakse ka numbrivalimine ning kutsungitoonid. Kinni peetavate isikute hinnangul kulub telefoninumbri valimisest kontaktisaamiseni kõne vastuvõtjaga tihtipeale kuni poolteist minutit. Kui helistatakse mitmele telefoninumbrile, kahekordistub numbrivalimisest kontakti saavutamiseni kuluv aeg ning võib kogumis moodustada juba kolm minutit viiest lubatust. Kui helistamise hetkel kõnet vastu ei võeta, tuleb reeglina oodata järgmist nädalat. Mõned valvurid on väidetavalt siiski vastu tulnud ja lubanud hiljem samal päeval uuesti helistada. Suurt nõrdimust valmistab selline telefoni kasutamise kord vahistatutele, kes on olnud eelvangistuses pikka aega ja ka nendele kinni peetavatele isikutele, kellel on vabaduses alaealised lapsed.

Õiguskantsler tõi [Tartu Vangla 2016. aasta kontrollkäigu kokkuvõttes](#) hea praktikana esile vangla suletud osakondades õigusaktides ette nähtud miinimumist suurema võimaluse telefoni kasutada. Samas on õiguskantsler põhjalikult analüüsinud suletud osakondades telefoni kasutamise võimalusi ja heitnud [Viru Vanglale nii 2011. aastal](#) kui [2014. aastal](#) ette, et ühel korral nädalas helistamine kokku kuni kümme minutit ei ole piisav. Tallinna Vangla suletud osakondades on telefoni kasutamiseks ette nähtud sellest veel lühem aeg, mis on ilmselgelt ebapiisav, et kinni peetavatel isikutel (sh vahistatutel) oleks võimalik säilitada sotsiaalseid sidemeid ning eelkõige perekondlikke suhteid oma lähedaste ja eriti lastega.

Õiguskantsler palub vanglal suurendada suletud osakondades viibivate kinni peetavate isikute (sh vahistatute) telefoni kasutamise võimalusi nädalas või pikendada nende ühekordset telefoni kasutamise aega.

6.2. Lühiajaline kokkusaamine

Kokkusaamiste ooteruum, kuhu tuleb saabuda vähemalt [30 minutit enne kohtumist](#), on kütteta, üksikute kulunud ja osaliselt katkiste mööbliesemetega ning teabetahvliga, millel on info kokkusaamiste toimumisaegade kohta ja kaks eestikeelset kokkuvõtet kokkusaamiste reeglitest. Lühiajalised kokkusaamised toimuvad klaasiga eraldatult, külaliste poolel on kaks telefoni ja kaks tooli. Kokkusaamised toimuvad kinni peetavate isikute sõnul piisava sagedusega. Küll aga kirjeldasid kinni peetavatest isikutest lapsevanemad, et kokkusaamiste tingimused tekitavad neis ja lastes suurt nõrdimust, sest puudub võimalus füüsiliseks kontaktiks. Olukorras, kus kokkusaamisele tuleb mitu last, jääb kokkusaamiseks eraldatud ala neile väga kitsaks. Samuti ei saa lapsed telefonide arvu tõttu vanemaga kokkusaamise ajal alati suhelda. Kokkusaamisi korraldab vanglaametnik mõõnis ringkäigul, et lastega kokkusaamised on mõlemale poolele tihtipeale emotsionaalsed ja pole harvad olukorrad, kus lapsed ei suuda püsida neile eraldatud alal. Kokkusaamiste ruumis mängunurk vmt puudub. Küll aga selgitas ametnik, et lastele lubatakse võtta kaasa teatud mänguasju.

Õiguskantsler on vanglates korraldatavate kokkusaamistega seonduvat põhjalikult analüüsinud [soovituses Justiitsministeeriumile](#), [Viru Vangla 2014. aasta kontrollkäigu kokkuvõttes](#), [2016. aasta soovituses Tallinna Vanglale](#) ja [Tartu Vangla 2016. aasta kontrollkäigu kokkuvõttes](#).

Õiguskantsler on korduvalt leidnud, et ka kinni peetavate isikute lühiajalised kokkusaamised perekonna ja lastega peaksid reeglina toimuma kokkusaajaid klaasiga eraldamata. Lisaks kinni peetava isiku õigusele luua ja hoida sidemeid oma perekonna ja eelkõige lastega, on ka perekonnaliikmete ja eriti laste õigus saada suhelda oma vanglas viibivate vanematega. Seetõttu ei tohiks selliseid kokkusaamisi käsitleda kinni peetavate isikute premeerimisena, vaid vaadelda neid kõigi kokkusaajate õigusena ning lähtuda sellest ka kokkusaamiste korraldamisel.¹⁰

Sama lähenemist toetab ka [CPT 2015. aasta soovitustes Hollandile](#), milles mh märgitakse, et eraldamisega perekonna ja lastega kohtumine on põhjendatud vaid erandlikel juhtudel.

Meeldivas õhkkonnas ja mugavas keskkonnas kinni peetavate isikute ja nende perekonnaliikmete (sh laste) kohtumised mõjutavad oluliselt kokkusaamiste arvu, kuna

¹⁰ Vt ka K. Žurakovskaja-Aru. [Lapse õigus vs. võimalus suhelda vangistuses vanemaga – vanglavälisest suhtlemisest ümberpööratuna](#). Juridica, 2015, nr.6, lk.405-417.

perekonnaliikmed soovivad sellistele kohtumistele tihemini tulla. Samuti mõjutab see positiivselt kokkusaajate omavaheliste suhete kvaliteeti, mis omakorda aitab oluliselt kaasa kinni peetavate isikute resotsialiseerimisele. Lastega kokkusaamistel aitab lapsesõbralik kokkusaamiste korraldus lapsel vanema vangistusega seotud stressi ja hirmudega toime tulla ilma, et lapse psühholoogiline ja emotsionaalne heaolu ning sellest johtuvalt ka füüsiline tervis saaks kahjustatud.¹¹ Eelseisva kokkusaamise ees tekkida võivad laste ärevust ja hirmu maandab ooteruumide mugav füüsiline keskkond ning kokkusaamist selgitavad infomaterjalid (nt kokkusaamise protseduuri illustreerivad plakatid, videod jmt).

Õiguskantsler palub vanglal lubada võimalikult tihti kinni peetavate isikute lühiajalisi kokkusaamisi oma perekonnaliikmetega ja eelkõige lastega ilma eraldamiseta. Seejuures tuleb arvestada kokkusaamisele (sh pikaajalisele) tulnud laste vajadustega. See tähendab, et vangla personal peab lähenema olukordadele teadlikult lapsesõbralikult, tagama mängu- või ühistegevuseks vajalikud vahendid (nt mängunurk, joonistamise vahendid jms) nii ooteruumides kui kokkusaamiste ajal. Parandada tuleb kokkusaamiste ooteruumi füüsilist keskkonda (nt varustada see sobiva mööbli, mängunurga jmt-ga). Lisaks [vangla kodulehel olevale infole](#) tuleb lühiajalise kokkusaamise reegleid ja kulgu tutvustavate infomaterjalide kättesaadavus (sh enam levinud keeltes, nt vene, inglise keeles) tagada ka koha peal.

6.3. Pikaajaline kokkusaamine

Pikaajalisele kokkusaamisele eelnev külaliste läbiotsimine toimub kokkusaamise toas. Kokkusaamisi korraldab vanglaametnik kinnitas, et enne pikaajalist kokkusaamist otsitakse eranditult kõik külastajad läbi lahti riietamisega. Ametnik kirjeldas, et selleks tuleb kokkusaajal kõik riided korruga seljast võtta. Paljud kinnipeetavad väitsid, et just lahti riietamisega läbiotsimiste tõttu ei soovi nende lähedased ja eriti lapsed kokkusaamisele tulla, sest tajuvad sellist protseduuri tihtipeale alandavana. Ka vanglaametnik mõõnis, et eriti ebameeldivana tajuvad sellist protseduuri teismeeas noored ning harvad ei ole ka olukorrad, kus kokkusaajale tuleb lahti riietamisega läbiotsimine üllatusena. Kokkusaamiste ooteruumi teabetahvilil puudub kokkusaamise kulgu (nt läbiotsimise protseduuri) tutvustav info.

[Mandela reeglite](#) art 50 järgi tuleb läbiotsimisi toimetada viisil, mis austab kinnipeetava inimväärikust ja privaatsust ning lähtuda lahti riietamisega läbiotsimisel proportsionaalsuse, legaalsuse ja vajalikkuse põhimõttest. [Reeglite](#) art 52 lg 1 toonitab, et lahti riietamisega läbiotsimine on lubatud üksnes juhul, kui see on vältimatult vajalik. Samu põhimõtteid sätestavad [Bangkoki reeglite](#) art 19, samuti [Euroopa vanglareeglistiku](#) art 54.3 ja 54.4. Lisaks nõuab [Bangkoki reeglite](#) art 20 lahti riietamisega ja ulatusliku läbiotsimise asendamiseks alternatiivsete läbiotsimisvahendite ja -meetodite kasutamist. [Reeglite](#) art 21 kohaselt peaks lapsi läbi otsima pädevad, asjatundlikud ja protseduuri delikaatsust teadvustavad vanglaametnikud.

Ka Euroopa Inimõiguste Kohus (EIK) rõhutas asjas [Wainwright vs Ühendkuningriik](#)¹² lahti riietamisega läbiotsimise tundlikkust ning mõõnis, et see võib olla väljast tulnud inimesele potentsiaalselt alandav. EIK leidis, et vanglal tuleb kaaluda sellise läbiotsimise vajalikkust igal üksikjuhul ning tagada igal läbiotsimise hetkel inimese inimväärikuse austamine. Seejuures

¹¹ Vt lapsesõbralikust kokkusaamiste korraldusest nt ka Taani vanglate ja kriminaalhoolduse videomaterjale: <http://www.kriminalforsorgen.dk/Visiting-your-parents-2679.aspx>.

¹² Vt p 44-48.

rõhutas EIK, et lahti riietamisega läbiotsimine tuleb läbi viia nii, et läbiotsitav oleks korraga maksimaalselt poolenisti riietatud. Sama leidis [CPT 2016. aasta soovitus Hollandile](#), märkides, et läbiotsitav peab saama katta ülakeha enne alakeha paljastamist ja vastupidi.

Õiguskantsler palub vanglal lahti riietamisega läbiotsimisele eelistada alternatiivseid läbiotsimisvahendeid ja -meetodeid (kompamisega läbiotsimine, inimeste ja asjade uurimiseks kasutusel olevad skännerid jmt.) ning otsida kokkusaajad läbi lahti riietamisega üksnes siis, kui see on vältimatult vajalik. Kui lahti riietamisega läbiotsimine on vältimatult vajalik, palub õiguskantsler kokkusaajaid seda teha selliselt, et läbiotsitav oleks korraga vähemalt poolenisti riietatud. Lisaks [vangla kodulehel olevale infole](#) tuleb pikaajalise kokkusaamise reegleid ja kulgu tutvustavate infomaterjalide kättesaadavus (sh enam levinud keeltes, nt vene keeles) tagada ka koha peal.

7. Alaealised ja noored

Kontrollkäigul viibis E2 hoones alaealistele ja noortele eraldatud kahes kambris kokku 5 noort kinnipeetavat. Noored tõid positiivsena välja, et neile rakendatakse motivatsioonisüsteemi, mis näeb ette teatud punktisumma kogumisel täiendavaid hüvesid (nt lisatoit, mängukonsooli kasutamise võimalus jmt). Samas soovinuks noored kõige enam, et neil oleks tihedam kontakt vangla töötajatega ning rohkem juhendatud tegevusi (sh spordisaali kasutamisel). Samuti, et osakonnas oleksid paremad võimalused kambriväliseks vaba aja veetmiseks. Noored kirjeldasid, et neil on küll igapäevaselt neli tundi kambrivälise aega, kuid sel ajal on nad jäetud omapäi ning peale koridoris asuva telefoni kasutamise pole neil vaba ajaga midagi peale hakata. Sestap viibivad nad suurema osa ajast enda kambrites. Ka ei tulnud noortega vesteldes välja, et nad osaleksid aktiivselt taasühiskonnastavates tegevustes või neile oleks olnud sarnaselt nt Viru Vanglas meessoost alaealiste- ja noortega kättesaadav [mitmedimensiooniline pereteraapia](#).

Õiguskantsler hindas [2016. aastal soovitus Tallinna Vanglale](#) naissoost alaealistele ja noortele planeeritud ruume ebasobivaks. Tunnustada tuleb vangla tehtud pingutusi ruumide renoveerimisel. Kambritest on eemaldatud täiendavad metalltrellid, värskendatud on kambrite seinu ja sanitaarruume, kambritest on kadunud tugev sigaretisuitsu lõhn. Samuti on positiivne, et kambritesse on vangla paigutanud televiisorid ja raadiod.

Kambrite asukoha tõttu E2 hoone läbikäidavas koridoris puudub alaealistel ja noortel mugavalt sisustatud, vaba aja veetmise võimalustega (nt lauamängud, lugemise materjal jmt) ning vangla töötajate ja noorte omavahelist suhtlust soodustavate võimalustega ruum. Noored saavad jalutada E2 hoone betoonist jalutusboksides, mille keskkonda ei saa juba oma olemuselt pidada rehabiliteerivaks. Samuti puudub noortel võimalus värskes õhus viibides end aktiivselt liigutada ning trennida.

Õiguskantsler käsitles põhjalikult alaealiste vajadustele vastavaid kinnipidamistingimusi [2014. aasta soovitus Justitsministeeriumile](#), samuti [Viru Vangla 2011. aasta](#) ja [2014. aasta](#) kontrollkäigu kokkuvõtetes. Neis toodud detailselt üle kordamata on õiguskantsler endiselt seisukohal, et alaealiste kinnipidamiseks tuleb luua eraldiseisev(ad) asutus(ed), mille füüsiline keskkond ja kinnipidamisrežiim teenib rehabiliteerivaid eesmärke. Olukorras, kus alaealised on paigutatud täiskasvanutega samasse vanglasse, tuleb tagada nende maksimaalne turvalisus,

füüsiline ja vaimne heaolu. Sama lähenemist toetab ka CPT järjepidev praktika, nt viimati [2017. aasta soovitused Ühendkuningriigile](#).

Samad põhimõtted rakenduvad ka noortele kinni peetavatele isikutele, kes sarnaselt alaealistega vajavad ühiskonda sujuvaks naasmiseks täiskasvanutest enam vangla tuge ja juhendamist. Noored peavad saama end vangla tingimustes võimalikult maksimaalselt teostada – s.t nii intellektuaalselt, emotsionaalselt kui füüsiliselt areneda. Selleks peab vangla looma sobivad tingimused ja võimalused. Seejuures tuleb vanglal tagada, et noortel naistel oleksid noorte meeskinnipeetavatega võrdväärsed võimalused sh erinevate taasühiskonnastavate programmide läbimiseks.

Õiguskantsler soovib vanglal parandada alaealiste ja noorte kinnipeetavate vaba aja veetmise tingimusi ja värskes õhus treenimise võimalusi. Senisest enam tuleb tähelepanu pöörata noorte kaasamisele juhendatud tegevustesse ning tihendada vangla töötajate ja noorte omavahelist suhtlemist.

8. Puuetega kinnipeetavad

Liikumispuudega kinni peetavatele isikutele on vanglas üksikuid abivahendeid (nt voodist tõusmist hõlbustav abivahend, dušitool), kuid vanglas ei ole spetsiaalseid nn invakambreid tugikäepidemetega varustatud sanitaarruumidega, pesuruumides puuduvad dušivoolikuga dušid, kambrist ja osakonnast pääseb nt ratastoolis kinni peetav isik välja vaid kaaskinnipeetavate või töötajate abiga.

Õiguskantsler analüüsis põhjalikult puuetega kinni peetavate isikute kinnipidamistingimusi [soovitusel Justiitsministeeriumile](#). Õiguskantsler leidis, et nii ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon ja selle fakultatiivprotokoll (CRPD) kui parandatud ja täiendatud [Euroopa sotsiaalharta](#) sätestavad ühe peamise põhimõttena puuetega inimeste juurdepääsetavuse printsiibi. Täpsemalt panevad CRPD art 9 ja [Euroopa sotsiaalharta](#) art 15 lg 3 riikidele kohustuse võtta kohaseid meetmeid, et tagada puuetega inimestele teiste inimestega võrdsel alustel juurdepääs sh füüsilisele keskkonnale, selgitades välja ning kõrvaldades takistused ja tõkked juurdepääsule. ÜRO puuetega inimeste õiguste komitee [üldkommentaari nr 2](#) järgi tuleb selliseid meetmeid rakendada mh vanglates.

ÜRO puuetega inimeste õiguste komitee on asunud [seisukohale](#), et riigid peavad kasutama vajalikke abinõusid kindlustamaks, et puuetega kinni peetavatel isikutel on vanglas võimalik elada iseseisvat elu ning osaleda võrdsel alustel ning täies mahus kõigis eluaspektides: nt kasutada sanitaarruume, jalutushoove, raamatukogu, õpperumme, töötubasid, osaleda sotsiaalprogrammides jne.

Puuetega kinni peetavate isikute kinnipidamistingimused on olnud ka mitme EIK kohtuasja läbivaks teemaks. Asjades [Vincent vs Prantsusmaa](#)¹³, [Arutyunyan vs Venemaa](#)¹⁴ ja [Grimailovs vs Läti](#)¹⁵ käsitles kohus EIÕK art 3 rikkumisena olukordi, kus kinni peetavatel isikutel oli liikumispuude tõttu piiratud juurdepääs vangla erinevatele osadele (nt meditsiiniblokk,

¹³ Vt p 101-102.

¹⁴ Vt p 81.

¹⁵ Vt p 153 ja p 162.

raamatukogu, jõusaal, kokkusaamiste tuba jne) ja kui isik ei saanud iseseisvalt (s.t ilma kõrvalise abita) vanglas ringi liikuda. Ka on EIK [mitmel korral](#)¹⁶ tuvastanud [EIÕK](#) art 3 rikkumise, kui liikumispuudega kinni peetav isik on paigutatud talle kohandamata kambrisse. Ka CPT on heitnud nt [2016. aasta soovitus](#)es [Kosovole](#) ja [2017. aasta soovitus](#)es [Ühendkuningriigile](#) ette ratastoolis kinni peetavate piiratud liikumisvõimalusi.

Õiguskantsler palub vanglal paigutada puuetega kinni peetavad isikud alati nende vajadustele kohandatud (sh sobivate sanitaar- ja pesuruumidega) kambritesse. Tagada tuleb puuetega kinni peetavate isikute võimalus iseseisvaks liikumiseks kambrist välja ja vangla erinevatesse osadesse (nt kasutades kaldteid, trepironijaid, paigaldades ratastooli tõstukid jms) ning sellega luua puuetega kinni peetavatele isikutele teiste kinni peetavate isikutega võrdväärsed võimalused õppimiseks, tööks ja vaba aja sisustamiseks (sh nt värskes õhus viibimiseks, spordisaalis treenimiseks, palvela külastamiseks, kokkusaamiste ruumide kasutamiseks jne).

9. Dokumentatsioon

9.1. Vaheetu sund

Õiguskantsleri nõunik tutvus 2016. ja 2017. aasta kinni peetavate isikute suhtes füüsilise jõu, teenistusrelva, erivahendi või ohjeldusmeetme kasutamist ja õigusrikkuja terviseseisundi kontrollimist kajastavate protokollidega. Vaheetu sunni kasutamine, sellele eelnenud ja järgnenud olukorrad olid detailselt kirjeldatud, ent esines ebatäpsusi isiku terviseseisundi dokumenteerimisel.

Mitmel puhul puudus või oli ebatäpne terviseseisundi kontrollimise kuupäev ja kellaaeg,¹⁷ tervisekontrolli ajaks oli märgitud vaheetu sunni lõpetamise ajast varasem aeg ning ühe protokoll kirjelduses oli selgelt öeldud, et käerauad eemaldatai alles pärast meditsiiniosakonnas terviseseisundi kontrollimist.¹⁸ Protokollides puudusid viited selle kohta, et kinni peetava isiku terviseseisundi kontrollimise detailsemad andmed sisalduksid mõnes muus dokumendis, nt isiku tervisekaardil.¹⁹

Õiguskantsler analüüsis [Tartu Vangla 2013. aasta kontrollkäigu kokkuvõttes](#) vaheetu sunni kohaldamist ja sellega seoses kinni peetava isiku terviseseisundi kontrollimise dokumenteerimist. Teemat on õiguskantsler puudutanud lisaks [Harku ja Murru Vangla Harku territooriumi 2013. aasta kontrollkäigu kokkuvõttes](#) ning [Viru Vangla 2014. aasta kontrollkäigu kokkuvõttes](#).

Hoolikas dokumenteerimine võimaldab tuvastada vaheetu sunni kasutamist tinginud olukorra, sellega seotud isikud, kinni peetavale isikule kaasnenu d tervisekahjustused ja seeläbi hilisemalt tõhusalt kontrollida meetme rakendamise põhjendatust. Olukorrast ei ole võimalik täielikku ülevaadet saada, kui isiku terviseseisundi fikseerimise aeg on ebatäpne või puudub info vaheetule

---

¹⁶ Vt p 155 ja p 177.

¹⁷ Nt 10.01.2016 protokoll nr 8 ja 8-1, 19.03.2016 protokoll nr 19 ja 20, 22.06.2016 protokoll nr 26, 12.12.2016 protokoll nr 39,

¹⁸ Nt 01.01.2016 protokoll nr 3, 06.01.2016 protokoll nr 6, 26.01.2016 protokoll nr 12, 14.07.2016 protokoll nr 29, 12.01.2017 protokoll nr 3.

¹⁹ Nt 22.09.2016 protokoll nr 33.

sunnile allutatud isiku terviseseisundist pärast sunni kasutamise lõpetamist. Selline puudus on etteheidetav ka [VangS § 71 lõikega 7¹](#).

Õiguskantsler palub vanglal kontrollida kinni peetava isiku terviseseisundit ja dokumenteerida kontrollimise tulemus alati pärast isiku suhtes vahetu sunni kasutamist. Füüsilise jõu, teenistusrelva, erivahendi või ohjeldusmeetme kasutamise ja õigusrikkuja terviseseisundi kontrollimise protokollis tuleb võimalikult täpselt märkida tervisekontrolli puudutavad andmed (kuupäev; kellaaeg; viide dokumendile, kus terviseseisund detailsemalt talletatud jms).

9.2. Väljaviimine

Kahe lapseootel kinni peetava isiku väljaspool vanglat läbiviidavatele meditsiinilistele protseduuridele väljaviimiseks 2016. ja 2017. aastal koostatud dokumentidest ilmnes, et eranditult igal väljaviimisel kasutati käeraudu. Põhjendused olid selleks kõigil saateplaanidel trafaretsed, s.t ohuhinnang oli esitatud abstraktselt, sisaldamata selgitusi konkreetse isiku põgenemis-, rünnaku- vmt. kalduvustest. Seega ei ole põhjendusi seostatud konkreetsest isikust lähtuva ohuga.

See tähendab, et ei ole jälgitav, kas on toimunud igal üksikjuhul [VangS § 70 lg 1 lauses 1](#) sisalduva võimaluse kasutamisel kaalumise, kas ja kui tõenäoline on väljaviidava (nt lapseootel naise) puhul põgenemine või mõni muu julgeolekuoht. Plaanidelt ei nähtunud, kui pikalt väljaviidavate suhtes käeraudu kasutati, kas neid kasutati ka meditsiiniprotseduuride ajal ning kas ja millistel põhjustel viibis saatemeeskond tervishoiuteenuse osutamise juures.

Kirjeldatud puuduseid on problemaatiliseks pidanud ka [CPT 2016. aasta soovitusetes Hollandile](#). Seejuures pidas CPT äärmiselt küsitavaks käeraudade kasutamist meditsiiniprotseduuride ajal ning vanglaametnike protseduuridel juures viibimist. Viimast küsimust on varem analüüsinud ka õiguskantsler [2016. aasta soovitusel Viru Vanglale](#).

Õiguskantsler palub dokumenteerida kinni peetavate isikute väljaviimine selliselt, et ohjeldusmeetmete kasutamise põhjendused oleksid seostatud konkreetset saadetavat iseloomustavate asjaoludega. Saatedokumentidest peab nähtuma, kas, mis olukorras, kui kaua ja milliseid ohjeldusmeetmeid kasutati ning kas ja millistel põhjustel viibis saatemeeskond tervishoiuteenuse osutamise juures.

10. Eksperti järeldused ja soovitused

Tervishoiuekspert hindas üldiselt meditsiiniteenuse kättesaadavust vanglas väga heaks. Patsientidele on osutatud ravi piisaval määral ning heade kliiniliste tavade kohaselt. Erakorraline meditsiiniline abi nii vangla sees kui ka vajadusel väljaspool seda on hästi korraldatud, personalil on kohane väljaõpe ja arusaam, kuidas hädaolukorras kiirelt reageerida. Tervishoiuteenuste osutamiseks ette nähtud meditsiiniline inventar on kaasaegne ja vastab vangla vajadustele. Väga hästi on vangla varustatud esmaabi osutamise vahenditega – on olemas väga hea ja tänapäevase varustusega esmaabivahendite kohvid, mis asuvad igas üksuses ja mille asukoht on personalile teada. Kohapeal puuduvatele uuringu- ja ravivõimalustele on kinni peetavatele isikutele tagatud juurdepääs väljaspool vanglat. Ravimite ning abivahendite nomenklatuur ja kättesaadavus on rikkalik ja kaasaegne. Kinni peetavate isikute isikuandmeid sisaldavate meditsiinidokumentide

hoiutingimused vastavad kõigile tänapäevastele andmekaitse reeglitele (turvaline isikustatud juurdepääs, kasutajaspetsiifilised sissekanded).

Senisest suuremat tähelepanu vajab eksperdi hinnangul vanglas nakkuste levimise ennetus - nii kõigi kinni peetavate isikute testimine vajalike nakkushaiguste osas kui ka personali ja kinni peetavate isikute vaksineerimine vältimaks kohalikke haiguspuhanguid tiheasustatud kehvades olmetingimustes - nt eelkõige hooajalise gripivaktsiiniga. Suuremat tähelepanu peaks pöörama ka vaimse tervise tugiteenuste osutamisele - nt kliinilise psühholoogi konsultatsioonid, psühhoteraapia, vaimse tervise õe teenused.

Meditiinilisele läbivaatusele alati kolmandate isikute (nt valvurite) kaasamine viidates julgeolekuvajadusele, rikub eksperdi hinnangul arsti-patsiendi privaatset usalduslikku suhet ning selles osas tuleb vangla praktikast [muuta](#).

Kuigi kogu meditsiinidokumentides sisalduv info on digitaliseeritud, ei võimalda vangla vananenud infosüsteemi tarkvara kohati elementaarseid funktsionaalsusi. See aga seab eksperdi arvates ohtu kinni peetavate isikute meditsiiniandmete liikumise kiiruse ja turvalisuse. Seetõttu võivad tekkida meditsiinilised vead (nt analüüside käsitsi andmebaasi kandmine) või ravi katkemine (infosüsteemi võimetus digiresepti algatamiseks) jne. Eksperdi hinnangul oleks mõistlik esimesel võimalusel võtta kasutusele terviklikku funktsionaalsust võimaldav tarkvara.

Ekspert on seisukohal, et tervishoiuteenuse osutamiseks mõeldud ruumid on suuremalt jaolt täiesti kohatud, mistõttu vajavad hädasti remonti. Vastuvõturuumid on küll puhtad, kuid räämas, puuduliku valgustuse ja ventilatsiooniga, temperatuuri adekvaatse reguleerimise võimaluseta ja sobimatu mööbliga. Kirjeldatud keskkond loob eksperdi hinnangul kokkuvõttes nii töökeskkonnana kui ka ravikeskkonnana ebausaldusväärse miljöö ning seda tuleb kindlasti parandada. Nn meditsiinilised kambrid ei ole ülejäänud kambritest mugavuste poolest eristatavad, puudub võimalus pidevaks patsiendi jälgimiseks. Ei eksisteeri ka võimalust erakorralise abivajaduse korral personali kutsuda.

Antisanitaarseteks pidas ekspert ka tavakambrite ja pesuruumide seisukorda. Liikumispuudega (nt ratasroolis) isikute kinnipidamistingimused olid eksperdi hinnangul kohandamata ning sobimatud.